

act of planning (plan). However, it is worth noting that among scientists for many years. The discussion on the essential characteristics of the planning regulations. Some of them consider the plan as regulations and other acts referred to planning enforcement (individual) acts, and others – to a particular part of the law, but the law exists. Seems most reasonable approach according to which the plans, which set out specific artists and deadlines, lack normative. All they have all the hallmarks of enforcement acts. They specify a particular recipient is a requirement to commit homogeneous, unitary actions (measures), their execution terminates this act. Of course, planning acts may include and regulations specific to regulations. In such cases, offered to enroll their so-called range of complex legal force acts to contain both of law enforcement as well, and normative prescriptions. Thus, states that members of the

administrative and legal science find a variety of planning acts of administrative acts.

Conclusions. Thus, examining some aspects of the planning procedure: normative principles, the principle stage – we can assume that its legal nature of planning is a form of administrative procedure carried out by the public administration. The result of this activity is to take the act of planning, which is similar in its characteristics to administrative acts. At the same time believe that for unambiguous conclusion on the legal nature of the abovementioned procedures continue to explore other aspects of the public administration that is concerned with planning. Once again I stress that in constructing an effective system of state administration question rational use of public institutions of its resources (material, human, etc.) is important and a priority.

LITERATURE:

1. Тимошук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : Монографія. – К.: «Конус-Ю», 2010. – 296 с.
2. Иванченко В.М. Планирование как исторический феномен жизнедеятельности человека и общества / В. М. Иванченко. – М.: Наука, 2009. – 320 с.
3. Рихтер И., Шупперт Г.Ф. Судебная практика по административному праву: Учебное пособие / Пер. с нем. / И. Рихтер, Г.Ф. Шупперт. – М.: Юристъ, 2000. – 604 с.
4. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П. Тимошук. –К.: Факт, 2003. – 496 с.
5. Адміністративні процедури і адміністративне судочинство в Німеччині. Збірник матеріалів. – К., 2006. – 180 с.
6. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: Підручник /За ред. Ю.Ф. Кравченка. / В.М. Плішкін – К.: НАВСУ, 1999. – 702 с.
7. Бандурка О.М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України. / О.М. Бандурка. – Х.: НУВС, 2004. – 780 с.
8. Управлінські рішення в органах державної влади: монографія / За заг. ред. А.О. Дегтяра. – Х.: С.А.М, 2010. – 275 с.,
9. Берегой Т.А. Державно-управлінські рішення: навч. посіб / Т.А. Берегой – О.: ОРІДУ НАДУ, 2011. – 230 с.
10. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – Т. 5: П – С. – 2003. – 736 с.
11. Аппарат управления социалистического государства: В двух частях. – М.: Юридическая литература, 1977. – Ч. 2. – 353 с.

УДК 347.1

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СПОРТСМЕНІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

PROBLEMATIC ASPECTS OF THE LEGAL STATUS OF ATHLETES ACCORDING TO THE LEGISLATION OF UKRAINE

Ткалич М.О.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
Запорізького національного університету*

Автор статті досліджує проблеми правового статусу спортсменів відповідно до законодавства України. Правовий статус спортсменів опосередковує три види правових статусів: конституційно-правовий, галузевий та спеціальний. Основною перешкодою для чіткого визначення правового статусу спортсменів є відсутність уніфікованих підходів до розуміння спортивного права та небажання законодавця визнати частину відносин у сфері спорту предметом правового регулювання цивільного права.

Ключові слова: спорт, професійний спорт, правовий статус, спортивний контракт, цивільне право.

Автор статьи исследует проблемы правового статуса спортсменов в соответствии с законодательством Украины. Правовой статус спортсменов опосредует три вида правовых статусов: конституционно-правовой, отраслевой и специальный. Основной преградой для четкого определения правового статуса спортсменов является отсутствие унифицированных подходов к пониманию спортивного права и нежелание законодателя признать часть отношений в сфере спорта предметом правового регулирования гражданского права.

Ключевые слова: спорт, профессиональный спорт, правовой статус, спортивный контракт, гражданское право.

The article is dedicated to the problem of the legal status of athletes according to the legislation of Ukraine. The legal status of athletes mediates three types of legal statuses: constitutional and legal, industry and special. The main obstacle to a clear definition of the legal status of athletes is the lack of standardized approaches to understanding of sports law and the reluctance of legislators to recognize the relations in the field of sports as a subject of legal regulation of civil law.

Key words: sports, professional sports, legal status, sports contracts, civil law.

В юридичній літературі не існує уніфікованого підходу до проблеми визначення поняття правового статусу учасника певних правовідносин. Поняття «правовий статус» часто ототожнюється з поняттям «правове становище». Дійсно, слово «status» у перекладі з латини означає

«стан», «становище», «положення». Загальноприйнятим вважається, що правовий статус (правове становище) особи – це система закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт

права координує свою поведінку в суспільстві. Відповідно, правовий статус спортсмена – це система прав, свобод, обов'язків і відповідальності особи, яка займається спортом.

Слід зазначити, що вітчизняних ґрунтовних досліджень правового статусу спортсменів немає. У Російській Федерації дослідження проблемних аспектів правового статусу суб'єктів спортивної діяльності та проблемами спортивного права загалом займаються В.П. Васильєвич, О.А. Шевченко, Д.І. Рогачов, Т.Ю. Коршунова, К.М. Гусов, А.Ф. Антипов та ін. У США та Європі зазначені вище питання входять у сферу наукових інтересів таких дослідників, як Джон Спенглер, Пол Андерсон, Меттью Міттен, Тімоті Девіс, Родні Сміт, Роберт Беррі та ін.

Метою цього дослідження є визначення проблемних аспектів правового статусу спортсменів відповідно до законодавства України та пошук шляхів їх подолання.

Правовий статус спортсмена є комплексним, складається з декількох взаємопов'язаних складових елементів та одночасно об'єднує декілька правових статусів. Так, професійний спортсмен є фізичною особою-громадянином України, відповідно, він наділений всіма правами та несе всі обов'язки, передбачені Конституцією України. Сукупність зазначених прав та обов'язків складають конституційно-правовий статус особи. У межах цього статусу особа наділяється особистими, соціальними, культурними та економічними правами та несе відповідні обов'язки.

Конституційно-правовий статус спортсмена тісно переплітається з його галузевим статусом через здійснення права на підприємницьку діяльність (ст. 43 Конституції України [1]) та права на працю (ст. 44 Конституції України), що гарантуються Конституцією. Зокрема, держава забезпечує право спортсмена на здійснення будь-якої правомірної діяльності з метою отримання прибутку, забезпечує право спортсмена на безпечні умови праці та гідну винагороду тощо.

Наступною і головною складовою частиною правового статусу професійного спортсмена є галузевий статус. Ключовим аспектом, який безпосередньо впливає на обсяг та якість прав та обов'язків, що формують галузевий статус спортсмена, є правильне визначення сутності відносин, учасником яких він виступає.

Так, чинне законодавство передбачає, що правовий статус спортсменів у відносинах зі спортивними організаціями, зокрема професійних спортсменів – із професійними спортивними клубами, регламентується кодексом законів про працю України [2] (ч. 2 ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [3], далі – Закону). На нашу думку, позиція законодавця є хибною, оскільки великий масив відносин, що складаються між спортсменами та спортивними організаціями, доцільно регламентувати нормами цивільного права. Саме визначення професійного спорту, закріплене в ст. 38 Закону, підтверджує правильність цієї думки: «професійний спорт – комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку». А в законодавстві Російської Федерації в період з 1999 р. по 2007 р. існувало таке визначення: «професійний спорт – це підприємницька діяльність, метою якої є задоволення інтересів професійних спортивних організацій, спортсменів, що обрали спорт своєю професією, та глядачів» [4, с. 2]. Отже, принаймні, відносини між спортсменами та спортивними клубами та відносини між спортивними клубами з приводу переходів спортсменів мають бути визнані цивільно-правовими, оскільки вони є фактично товарно-грошовими. Встановлення правової сутності відносин за участі спортсменів та застосування найбільш адекватного методу правового регулювання відповідних відносин безпосередньо впливає на визначення галузевого статусу спортсмена за вітчизняним законодавством.

Таким чином, проблеми визначення галузевого правового статусу спортсменів обумовлені відсутністю єдиних підходів до визначення поняття спортивного права як такого. Деякі дослідники називають спортивне право окремою галуззю права. Так, С.В. Алексєєв вважає, що «спортивне право – це така, що формується в цей час, спеціалізована комплексна галузь права, яка являє собою пов'язану внутрішньою єдністю систему взаємопов'язаних правових, а також корпоративних норм, якими закріплюються основні принципи, форми і порядок фізкультурно-спортивної діяльності» [5, с. 133]. Позицію С.В. Алексєєва щодо визнання спортивного права комплексною галуззю права підтримують С.М. Братановський, В.В. Сараєв, С.С. Медведєв та ін.

Один із перших дослідників спортивного права в Росії І.С. Кузнєцов вважає, що «спортивне право – це галузь законодавства, що охоплює нормативні акти, спрямовані на регулювання суспільних відносин, які виникають у процесі підготовки спортсмена до спортивних змагань та участі юридичних осіб у діяльності, пов'язаній з організацією та проведенням спортивних заходів як на національному, так і на міжнародному рівні» [4, с. 2].

Інший російський дослідник О.В. Сердюков називає спортивне право комплексною галуззю законодавства, що має особливий предмет правового регулювання, складається з базового нормативного правового акту – Федерального закону «Про фізичну культуру і спорт в Російській Федерації», який виконує функцію системоутворюючого галузевого центру, і низки законів та інших нормативних правових актів, які відрізняються внутрішньою структурованістю і системністю [6, с. 10].

Заступник голови Спортивного арбітражу при ТПП РФ В.В. Чубаров є більш категоричним: «...як галузі права спортивного права не існує. Ми можемо говорити про спортивне право як про таку, що формується, галузь законодавства, подібно до військового або митного права» [7].

Схожій позиції дотримується Є.В. Погосян, яка переконана, що «...думку про те, що спортивне право є самостійною галуззю російського права, не можна визнати обґрунтованою. Правильніше говорити про систему джерел спортивного права, яка включає в себе національні та міжнародні закони, міжнародні договори, звичаї, судові прецеденти у сфері спортивної діяльності» [8, с. 7].

Науковці західних країн також не демонструють єдності у визначенні правової сутності спортивного права. Так, один із перших науковців – дослідників особливостей правового регулювання відносин у сфері спорту Едвард Грейсон стверджує, що «спортивне право, як окрема галузь, не має під собою юридичного фундаменту, оскільки ані загальне право, ані право справедливості не дозволяють сформувати юридичну конструкцію, що застосовується винятково до відносин у сфері спорту. Норми різних галузей права, що використовуються для регулювання відносин у сфері спорту, тією ж мірою застосовуються для регулювання будь-яких інших суспільних відносин» [9, с. 7].

Інший відомий науковець і спортивний функціонер Чарлз Вудхауз дотримується схожої точки зору: «Я завжди казав, що спортивного права не існує. Натомість, існує необхідність застосування різноманітних правових інститутів, зокрема договірних права, адміністративного права, конкурентного права, права інтелектуальної власності, деліктного права та трудового права, до конкретних ситуацій у спорті» [9, с. 8].

З іншого боку, юристи-функціонери Белофф, Керр і Деметріу не піддають сумніву існування спортивного права: «Механізм правового регулювання спортивної діяльності, відносин між спортивними організаціями, конфліктів у спорті істотно відрізняється від механізму правового регулювання інших відносин. Сьогодні у сфері спорту, безперечно, формуються самостійні

правові конструкції». Професор Айан Блекшоу підтримує позицію щодо існування спортивного права («Lex sportiva») [9, с. 8].

На наш погляд, концептуальні недоліки в підходах до визначення сутності спортивного права не дають змоги чітко визначити правове становище спортсменів, а відсутність бажання законодавця приділити більше уваги питанням регулювання відносин між суб'єктами спорту в межах цивільного законодавства і прагнення використати вже наявний інструментарій інших галузей законодавства, зокрема трудового, призведе до нових колізій у регулюванні зазначених відносин. Досвід Росії підтверджує таку вірогідність. Так, В.П. Васькевич в якості прикладу наводить судову справу за позовом професійного гравця до професійного спортивного клубу. Суд першої та другої інстанції визнали контракт гравця з клубом цивільно-правовим. Між тим Верховний суд РФ не погодився із постановленими в справі рішеннями, скасував їх і направив справу на новий розгляд. Під час нового судового розгляду контракт було визнано трудовим договором з елементами цивільно-правового, які не можуть суперечити чинному трудовому законодавству [10, с. 15]. Таким чином, суд дотримався букви закону, що віддає пріоритет трудовому законодавству, проте задля постановлення справедливого рішення був вимушений звернутися до конструкції змішаного (комплексного) договору.

Важко погодитися з позицією О.А. Шевченко, яка переконана, що незважаючи на різноманіття здійснюваних функцій діяльність спортсмена можна все ж представити у вигляді роботи на певній посаді. Спортсмен, таким чином, виконує певну трудову функцію, а не передає результат своєї праці» [11, с. 45]. Так, на думку А.Ф. Антипова, очевидно, що законодавець невиправдано ускладнює контрактні правовідносини. Адже сьогоденне цивільне законодавство дозволяє регулювати їх достатньо чітко, треба лише визнати цивільно-правову природу цих відносин, а віднесення правовідносин сторін у ході професійної спортивної діяльності до трудових відносин породжує низку питань, що неможливо розв'язати. Яку посаду в штатному розкладі посідає спортсмен-професіонал? Які записи повинен вносити роботодавець у трудову книжку спортсмена? Яким чином спортсмен повинен виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку

в організації? Хто може підрахувати відпрацьований ним час [12, с. 19]?

Третью складовою частиною правового становища спортсмена є його спеціальний статус, тобто права та обов'язки, визначені спортивним законодавством та актами спортивних організацій. Особливістю цього статусу спортсмена є те, що він формується під впливом національного законодавства, актів національних спортивних організацій та актів міжнародних спортивних організацій. Так, відповідно до ст. 36 Регламенту всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів ОПФКУ «Прем'єр-ліга» сезону 2011-2012 р.р. [13], діяльність футболіста-професіонала регулюється законодавством України, Регламентом Федерації футболу України зі статусу і трансферу футболістів, іншими статутними та Регламентними документами ФІФА, УЄФА, ФФУ і ПЛ.

Частина 3 ст. 38 Закону передбачає, що спортсмен набуває статусу спортсмена-професіонала з моменту укладення контракту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях серед спортсменів-професіоналів. З цього моменту спортсмен має право брати участь у змаганнях, отримувати винагороду за участь у змаганнях, переходити з одного спортивного клубу до іншого, захищати свої права та інтереси за допомогою спеціальних уповноважених органів тощо. Акти національних або міжнародних спортивних організацій можуть містити додаткові обов'язкові вимоги до спортсменів. Так, ст. 5 Регламенту ФІФА зі статусу та переходів гравців містить вимогу, відповідно до якої гравець повинен бути зареєстрований у національній асоціації, внаслідок чого він отримує паспорт гравця [14].

Таким чином, правове становище спортсменів являє собою систему закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності та опосередковане конституційно-правовий, галузевий, спеціальний статуси особи та конкретні правові зв'язки, які виникають між учасниками відносин у сфері спорту.

На сьогоднішній день чинне законодавство не дає можливості однозначно визначити правове становище спортсменів через відсутність єдиного розуміння сутності спортивного права та небажання визнавати цивільно-правову сутність великого масиву відносин у сфері спорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – № 50.
3. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 року // Відомості Верховної Ради. – 1994. – № 14. – С. 80.
4. Кузнецов И.С. Спортивное право России как отрасль российского законодательства // Спорт: экономика, право, управление. – 2004. – № 4. – С. 2.
5. Алексеев С.В. Спортивное право России. Правовые основы физической культуры и спорта: учебник для вузов / Сергей Викторович Алексеев. – М.: Юнити, 2005. – 670 с.
6. Сердюков А.В. Спортивное право как комплексная отрасль законодательства : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юр. наук : спец. 12.00.01 – «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве / Александр Викторович Сердюков. – Москва, 2010. – 26 с.
7. ТПП РФ: дорогу спортивному арбитражу // [Электронный ресурс] : http://tpp-inform.ru/ecology_culture/410.html.
8. Погосян Е.В. Формы разрешения спортивных споров. – М.: Волтерс Клувер. – 104 с.
9. Ian Blackshaw Is there such a thing as sports law / Global Sports Law And Taxation Report. – November 2010. – P. 6-9.
10. Васькевич В.П. Гражданско-правовое регулирование в области профессионального спорта : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юр. наук : спец. 12.00.03 – «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право / Владимир Петрович Васькевич. – Казань, 2006. – 20 с.
11. Шевченко О. А. Особенности правового регулирования труда профессиональных спортсменов / Ольга Александровна Шевченко // Теория и практика физической культуры. – 2005. – № 6. – С. 45.
12. Антипов А. Ф. Профессиональный спорт и закон / А. Ф. Антипов, Л. В. Уловистова // Теория и практика физической культуры. – 2001. – № 11. – С. 19.
13. Регламент всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів ОПФКУ «Прем'єр-ліга» [електронний ресурс] : http://www.fpl.ua/img/docs/1112/reglament_11_12.pdf
14. Регламент ФІФА зі статусу та переходів гравців [електронний ресурс] : <http://forum.fifagame.org.ua/t139-topic>